

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LXXXIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A tiam crudelitas sequitur. ³⁴ violatur enim exasperaturque sanitas mentis. Quemadmodum difficiles faciunt oculos diutini morbi, etiam ad minimam radij solis offensionem: ita ebrietates continuæ efferant animos. Nam cum sæpe apud se non sint, ³⁵ consuetudine insaniam durata vitia, vino concepta, etiam sine illo valent. Dic ergo, quare sapiens non debeat ebrius fieri. Deformitatem rei & importunitatem ostende rebus, non verbis: quod facillimum est. Proba istas, quæ voluptates vocantur, ubi transcenderint modum, pœnas esse. Nam si illud argumentaberis, ³⁶ sapientem multo vino inebriari, & retinere rectum tenorem, etiam si temulentus sit: licet colligas, nec veneno potio moriturum, ³⁷ nec sopore sumpto dormiturum, nec elleboro accepto quidquid in visceribus hærebit, ³⁸ eiecturum, deiecturumque. Sed si tentantur pedes, lingua non constat: quid est, quare illum existimes in parte sobrium esse, in parte ebrium?

B EPIST. LXXXIV.

STILVVM lectionemque alternanda esse. Lecta autem, in succum unum vertenda, & nostra faciendâ. Denique adhortatio ad Sapientiam. Bona & vitia monita.

ITINERA ista quæ segnitiam mihi excutiunt, & valetudini meæ prodesse iudico, & studiis. Quare valetudinem adiuuent, vides: cum pigrum me, & negligentem corporis, litterarum amor faciat, ¹ alienâ operâ exercëor. Studiis quare profint, indicabo. ² A lectionibus recessi. Sunt autem, ut exillimo, necessariæ. primum, ne sim me vno contentus: deinde, ut cum ab aliis quæ sita cognouero, tum & de inuentis iudicem, & cogitem de inueniendis. Alit lectio ingenium: & studio fatigatum, non sine studio tamen, reficit. Nec scribere tantum, nec tantum legere debemus. altera res contristabit, & vires exhauriet: de stilo dico: altera soluet ac diluet. Inuicem hoc illo commutandum est, & alterum altero temperandum: ut quidquid lectione collectum est, stilus redigat in corpus. ³ Apes (ut aiunt) debemus imitari, quæ vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt: deinde quidquid attulere, disponunt, ac per fauos digerunt: & ut Virgilius noster ait,

— liquentia mella

Stipant, & dulci distendunt nectare cellas.

De illis non satis constat, virum succum ex floribus ducant, qui protinus inel sit: an quæ collegerunt, in hunc saporem mixturâ quadam, & proprietate spiritus sui, mutant. Quibusdam enim placet, non faciendi mellis scientiam esse illis, sed colligendi. Aiunt inueniri apud Indos ⁴ mel in arundinum foliis, quod aut ros illius cæli,

⁵ aut

34. VIOLATUR ENIM.] Libri, vilatur, villatur, meus, vellatur. ex quo Pincianus belluatur, ingeniosè faci:bat. Ego suspiror, fellatur, amarescit & bilefert, à felle. quod nouitium nobis verbum, sed & alia in Senecâ.

35. CONSVETVDINE INSANIÆ DVrata.] Liber meus & quidam, consuetudo. Lego: Nam cum sæpe apud se non sint, consuetudo insaniam durat, ac vitia vino concepta etiam f. i. valent. Vera eius mens, & lectio. Sæpe per ebrietatem à se abeunt: & ut redeant, manet consueudo insanendi, ac vini vitia sine vino.

36. SAPIENTEM MVLTÒ VINO.] Vide Paradoxum istud, in Manduct. III. Dissert. XVIII.

37. NEC SOPORE SVMPTO.] Ita vocat soporiferum medicamen, ut Aemilius Probus in Dion, & noster v. De Benefic.

38. EIECTVRVM DEIECTVRVMQVE.] Si vox altera non superest (nec puto) accipe, Eie-

cturum superne, Deiecturum inferne. Vis utraque helleboro.

EPIST. LXXXIV. I. ALIENA OPERA.] Equorum qui in effedo vehunt, aut seruorum in sella.

2. A LECTIONIBVS RECESSI.] Imò cum quibusdam libris, non recessi: & sequentia docent. Sequela etiam sermonis & illatio postulat. Quare profint studiis: quia gestatio legere non impedit, vel certe legentem audire. Itaque meus & aliquot scripti, à lectoribus habent: & statim, necessarii.

3. APES, VT AIVNT.] Hæc omnia transscripsit Macrobius i Saturn. initio.

4. MEL IN ARVNDINVM FOLIIS.] Strabo lib. xv. Εἰρηὸς δὲ καὶ περὶ τῆς καλαμῶν ἐπι ποιοῦσι μέλι, μελιωτῶν μὲν ἀσῶν: Dicitur quòd & ex arundinibus mel faciant, cum apes non habeant. Intelligunt nostrum istud Saccharum, Arabicâ voce dictum.

5. AVT

aut ipsius arundinis humor dulcis & pinguior gignat. In nostris quoque herbis vim A eandem, sed minus manifestam & notabilem poni: quam persequatur & contrahat animal huic rei genitum. Quidam existimant, conditurâ & dispositione in hanc qualitatem verti, quæ ex tenerissimis virentium florentiumque decerpserint: non sine quodam, ut ita dicam, fermento, quo in vnum diuersa coalescunt. Sed ne ad aliud, quam de quo agitur, abducatur, nos quoque apes debemus imitari, & quæcumque ex diuersâ lectione congesimus, separare. melius enim distincta seruantur. Deinde adhibitâ ingenij nostri curâ & facultate, in vnum saporem varia illa libamenta confundere: vt etiam si apparuerit vnde sumptum sit, aliud tamen esse, quam vnde sumptum est, appareat. quod in corpore nostro videmus, sine vllâ operâ nostrâ, facere naturam. Alimenta quæ accepimus, quamdiu in suâ qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, onera sunt: at cum ex eo quod erant, mutata sunt, tunc demum in vires & in sanguinem transeunt. Idem in his, quibus aluntur ingenia, præstemus: vt quæcumque hausimus, non patiamur integra esse, ne aliena sint. Concoquamus illa: alioquin in memoriam ibunt, non B in ingenium. Assentiamur illis fideliter, & nostra faciamus, vt vnum quiddam fiat ex multis: sicut vnus numerus fit ex singulis, cum minores summas & dissidentes computatio vna comprehendit. Hoc faciat animus noster. omnia quibus est adiutus, abscondat: ipsum tantum ostendat, quod effecit. Etiam si alicuius in te comparebit similitudo, quem admiratio tibi alius fixerit: similem esse te volo quomodo filium, non quomodo imaginem. Imago, res mortua est. Quid ergo? non intelligitur cuius imiteris orationem? cuius argumentationem? cuius sententias? Puto aliquando ne intelligi quidem posse, si magni viri. nec enim omnibus, quæ ex quoque velut exemplaria traxit, formam suam impressit, vt in vnitatem illam competant. Non vides quam multorum vocibus chorus constet? vnus tamen ex omnibus sonus redditur. aliqua illis acuta est, aliqua grauis, aliqua media. accedunt viris faminae, interponuntur tibiæ: singulorum illis latent voces, omnium apparent. De choro dico, quem veteres philosophi nouerant. In commissionibus nostris plus cantorum est, quam in theatris olim spectatorum C fuit. cum omnes vias ordo canentium impleuit, & cauea æneatoribus cincta est, & ex pulpito omne tibiæ genus organorumque consonuit, fit concentus ex dissonis. Talem animum esse nostrum volo, vt multæ in illo artes, multa præcepta sint, multarum ætatum exempla, sed in vnum conspirata. Quomodo, inquis, hoc effici poterit? affiduâ intentione: si nihil egerimus, nisi ratione suadente. hanc si audire volueris, dicet tibi: Relinque ista iam dudum, ad quæ discurretur. relinque diuitias, aut periculum possidentium, aut onus. relinque corporis atque animi voluptates: molliunt & eneruant. relinque ambitum: tumida res est, vana, ventosa. nullum habet terminum. tam sollicita est, ne quem ante se videat, quam ne post se alium. laborat inuidiâ, & quidem duplici.

Vides

5. AVT IPSIVS ARVNDINIS HVMOR.] Illa veritas est. Lucanus 111.

Quique bibunt tenerâ dulces ab arundine succos.

Nec coctura etiam ignota ius fuit, ex Statio:

Et quas percoquit Ebusia cannas.

6. NEC ENIM OMNIBVS QVÆ.] Turbant libri, & variant. Alij, nec enim ex omnibus quæ ex quo velut exemplaria struxit, formam: meus, nec enim ex omnibus quæ hec vel ex quo. Ego faciebam: nec enim omnibus, quæ velut exemplaria struxit, ex æquo formam suam impressit, traiectione aliquâ vocum. De sententiâ vix ambigo eam esse. Ille magnus vir, inquit, cui similem te velis, non ubique sui similis, nec eadem semper stili forma. Itaque ne postus quidem æqualiter referre in æqualem.

7. QVEM VETERES PHILOSOPHI.] Quid philosophis cum choro? sibi aut vox insituta est, aut

mutanda potius in philodi. Nam Grecis φιλῶδολ, cantus amantes.

8. IN COMMISSIONIBVS NOSTRIS.] Omnino sic legendum: atque ita meus & meliores. Commissiones ludorum dici, satis notum est: & sequentia Seneca palam de ludis. At vidi qui pertinaciter comestationes retinent: quo argumento? quia in veterum conuiujs, inquit, cantores, & tibicines, & cithariste. Aliud nos doceant. Illud oportebat, tanto numero, quanto spectatores in theatris fuisse. Id autem qui potest? & qua canatio sic capax? Sequentia etiam resulant.

9. CVM OMNES VIAS.] Theatrorum. nam via inter cuneos, & præcinctiones. Vbiq; igitur (nota) ibi cantores dispositi. Via autem quomodo sint in triclinijs?

10. CAVEA ÆNEATORIBVS.] En, & hic theatrum. Tibicines autem sollemniter in ludis, ad committendos, & finiendos. Vide me Satur. 11. cap. XIX.

II. MAGNO

A Vides autem quàm miser sit is, cui inuidetur, si & inuidet? Intueris illas potentium domos, illa tumultuosa, rixa salutarium, limina? multum habent contumeliarum, ut intres: plus, cum intraueris. Præteri istos gradus diuitum, & ¹¹ magno aggestu suspensa vestibula. ¹² non in prærupto tantum istic stabis, sed in lubrico. Huc potius te ad sapientiam dirige, tranquillissimasque res, & simul amplissimas, pete. Quæcumque videntur eminere in rebus humanis, quamuis pusilla sint, & comparatione humillimorum extant, per difficiles tamen & arduos tramites adeuntur. Confragosa in fastigium dignitatis via est. At si conscendere hunc verticem libet, cui se fortuna submit: omnia quidem sub te, quæ pro excelsissimis habentur, adspicies, sed tamen venies ad summa per planum.

EPIST. LXXXV.

SOPHISMATA improbat, & à seriis studiis ea ardet. Exempla quædam dat, sed ad vitia traducit: & contra Peripateticos, Sapientem vacare affectibus debere. Deinde, Beatam vitam sibi sufficere: unam & æqualem esse, seu longam, seu breuem. Non etiam imminui ab externis, etsi mala, aut damna incurrant: & Sapientem omnibus bene uti. Bona, sapiens Epistola.

PEPERCERAM tibi, & quidquid nodosi adhuc supererat, præterieram: contentus quasi gustum tibi dare eorum, quæ à nostris dicuntur, ut probetur virtus ad explendam beatam vitam sola satis efficax. Iubes me, quidquid est interrogationum aut nostrarum, aut ad traditionem nostram excogitarum, comprehendere: quod si facere voluero, non erit epistola, sed liber. Illud toties testor, hoc me argumentorum genere non delectari. pudet in aciem descendere pro diis hominibusque susceptam, ¹ subulâ armatum. Qui prudens est, & temperans est: qui temperans est, & constans: qui constans est, & imperturbatus est. qui imperturbatus est, sine tristitiâ est. qui sine tristitiâ est, beatus est: ergo prudens beatus est, & prudentia ad beatam vitam satis est. Huic collectioni hoc modo Peripateticorum quidam respondent. ut imperturbatum, & constantem, & sine tristitiâ, sic interpretentur, tamquam imperturbatus dicatur, qui raro perturbatur & modicè, non qui numquam. Item sine tristitiâ cum dici aiunt, qui non est obnoxius tristitiæ, nec frequens, nimiusve in hoc vitio. Illud enim humanam naturam negare, alicuius animum immunem esse tristitiâ: sapientem non vinci maxore, ceterum tangi: & cetera in hunc modum sectæ suæ respondentia. ² Non hi tollunt affectus, sed temperant: quantum autem sapienti damus, si imbecillimis fortior est, & maestissimis lætior, & effrænatissimis moderatior, & humillimis maior? Quid si miretur ³ velocitatem suam Ladas, ad claudos debilesque respiciens?

D *Illa vel intacta segetis per summa volaret
Gramina, nec cursu teneras leuisset aristas,
Vel mare per medium fluctu suspensa tumentis,
Ferret iter, celeres nec tingeret aquare plantas.*

Hæc est pernicitas per se æstimata, non quæ tardissimorum collatione laudatur. Quid si sanum voces, leuiter febricitantem? non est bona valetudo, mediocritas morbi. Sic, inquit,

11. MAGNO AGGESTU SUSPENSÆ VEST.] *suprà, epist. LXXXII: Subulâ leonem excipis. Spoliorum aggestu, quæ affigi postibus solent.*

12. NON IN PRÆRUPTO TANTVM.] *Et aliè stabis, ut cadere possis; & parum firmiter, ut labi.*

EPIST. LXXXV. I. SUBVLA ARMATVM.] *Tenui & subtili isto arguitur telo. Sic*

2. NON HIS TOLLUNT AFFECTVS.] *Adde De Ira 1. cap. VII. & VIII.*

3. VELOCITATEM SVAM LADAS.] *Primus restitui, cum scriberetur laudans. Ladas autem celebrata in adagium usque velocitatis cursor.*

4. QVO-